

امامت در آینه ی مطبوعات

علوم اجتماعی :: پژوهش های اجتماعی، اسلامی :: آذر و دی 1389 - شماره 85
از 173 تا 199

آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/751411>

دانلود شده توسط : رسول جعفریان

تاریخ دانلود : 01/04/1396

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه **قوانین و مقررات** استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

✱

امامت در آینه‌ی مطبوعات

□ گروه دین پژوهی اندیشه‌ی حوزه

مرکز تحقیقات کاپیتور علوم اسلامی

۱) ارزنده‌فر، رؤیا (۱۳۸۷)، جمع امامت و خاتمیت، بینات، ش ۳.
چکیده: سنگ بنای تشیع، امامت و حجیت قول و فعل امام است؛ حجیتی که از علم تام و منبعث از یقین و برگرفته از سخنان نبی ﷺ و استنباط از کتاب و سنت و الهامات الهی است. شیعیان در بالاترین سطح تفسیر خود از مقام پیامبر ﷺ او را در مقام شارع و خاتم النبیین می‌نشانند و امامان شیعه علیهم‌السلام را مفسران، بلکه راسخان در علم و صاحبان تأویل می‌دانند، نه شارعان و صاحبان شریعتی ناسخ

امامت در آینه‌ی مطبوعات

✱ تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۸/۱ - تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۱۱/۲

شریعت خاتم النبیین، و نه براساس آنچه روشنفکران غربی و دینی از آن استنباط کرده‌اند. کارکرد امام در مقام صاحب تأویل و تفسیری در باطن شریعت و حفظ و صیانت از دین پیامبر ﷺ است، که البته با مقام پیامبر ﷺ به عنوان شارع فرق دارد. آنان حافظان و مستحفظان شریعت‌اند؛ پس باید عالم به همه‌ی آنچه که بر پیامبر ﷺ نازل شده است باشند.

(۲) حسینی، سید جواد (۱۳۸۷)، امامت امام حسن مجتبیٰ علیه السلام از منظر روایات، مبلغان، ش ۱۰۷.

چکیده: در این مقاله آمده است که تعیین خلیفه و جانشین و امام پس از پیامبر ﷺ به امر و فرمان الهی است و پس از آن که امامت امام حسن علیه السلام را در گفتار نورانی پیامبر ﷺ در منابع اهل سنت و روایات شیعه بررسی می‌کند، به تبیین امامت ایشان در کلمات ائمه‌ی طاهرین علیه السلام می‌پردازد. همچنین در این مقاله به ذکر کرامات و معجزات این امام همام علیه السلام به عنوان راه دیگری برای اثبات امامت می‌پردازد.

(۳) محمدی، رمضان (۱۳۸۷)، امامت در اندیشه و کلام حضرت زهرا علیه السلام، کتاب زنان، ش ۳۹.

چکیده: قول و فعل و تقریرات حضرت زهرا علیه السلام، به عنوان بانوی نمونه‌ی اسلام، ملاک عمل و نظر محسوب شده و حجیت دینی دارد. از جمله این اقوال، سخنان استوار و قدسی آن حضرت علیه السلام در دفاع از دین خدا و وصی بلافضل حضرت پیامبر ﷺ است، که به عنوان نخستین باورهای شیعی مورد تأیید اهل بیت پیامبر ﷺ واقع شده و توسط آنان تکمیل و به عنوان بخشی از عقاید شیعه درآمده است. در واقع مسأله‌ی جانشینی پیامبر ﷺ، ادله‌ی اثبات امامت امیرمؤمنان علیه السلام، ویژگی‌های امام، فلسفه‌ی امامت و امامت امام دوازدهم از رئوس سخنان گهربار و راه‌گشای آن حضرت علیه السلام به شمار می‌رود. این سخنان و

تعالیم ارزش مند منظومه‌ای اعتقادی و سیاسی را ترسیم می‌نماید که می‌تواند بیان‌گر بسیاری از باورها و خطوط فکری کلی شیعه بوده و ملاک نظر عمل متبعان قرار گیرد.

(۴) غلامی، اصغر (۱۳۸۶)، مفهوم امامت در پرتو آیه‌ی ابتلای حضرت ابراهیم علیه السلام، سفینه، ش ۱۷.

چکیده: امامت مقامی الهی است که به برخی از پیامبران و بندگان برگزیده عطا می‌شود. تفسیرها و برداشت‌های متعددی از امامت ارائه شده و بر همین اساس، مبانی متفاوتی در فهم مقام امامت به وجود آمده است. امام به معنی کسی است که از او تبعیت می‌شود. براساس آیه‌ی ۱۲۴ سوره‌ی بقره و با استناد به آیات و روایات، مقام امامت، عهدی الهی است که به جعل خدا صورت می‌گیرد و از مقام نبوت و رسالت افضل است. مقام امامت پس از ابتلائات الهی، به حضرت ابراهیم علیه السلام، عطا شده است. برخی از مفسران اهل سنت، امامت مطرح شده در آیه را نبوت و رسالت تفسیر کرده‌اند. دیدگاه‌های مفسران اهل سنت از جمله فخر رازی، ذیل آیه، مطرح و نقد و بررسی و سپس آراء مفسران شیعه بیان شده است. بعضی از مفسران نیز در تبیین آیه، مقام امامت تکوینی را مطرح کرده‌اند که تا حدودی متأثر از مبانی عرفانی و فلسفی است.

(۵) لطیفی، رحیم (۱۳۸۶)، اثبات امامت و انسان کامل، پیام، ش ۸۶.

چکیده: در این مقاله پس از بیان دلیلی بر اثبات و استمرار وجود انسان کامل و برهانی شدن این موضوع، تطبیق این اصل اصیل بر وجود مبارک امام علیه السلام دنبال شده و این امر مهم، که یکی از ادله‌ی عقلی اثبات امامت به شمار می‌رود، با نگاه و روشی تازه بررسی می‌شود. ابتدا سیما، وظایف و ویژگی‌های نبی، ولی و امام (پیشوای الهی)، در پرتو آیات و روایات، ترسیم و پس از آن، سیما، وظایف و ویژگی‌های انسان کامل در سایه‌ی سخنان و آثار عرفا، حکمت متعالیه و متون

ادبی تصویر می‌شود. آن‌گاه تطبیق و همخوانی این دو مفهوم در قالب یک وجود، خاطر نشان می‌گردد و با نقد و بررسی برخی دیدگاه‌های افراطی و تفریطی درباره‌ی انسان کامل، هر مانعی از سر راه این همخوانی برداشته می‌شود.

۶) محمدی آرانی، مریم (۱۳۸۶)، *امامت و ولایت از دیدگاه ملاصدرا*، مشرق موعود، ش ۳.

چکیده: نگارنده در این نوشتار مسأله‌ی امامت و ولایت را از منظر ملاصدرا بررسی می‌کند. از این رو، در آغاز به بررسی ولایت تکوینی و ولایت تشریعی اشاره نموده و اسفار اربعه را بر مقام ولایت تطبیق می‌نماید. مسأله‌ی برتری مقام ولایت بر نبوت از دیگر مباحث این نوشتار است که سرّ مقدم شدن عبودیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بر رسالت آن حضرت صلی الله علیه و آله در آن بیان می‌شود. نگارنده در بخش دوم مقاله‌ی خود امامت و ولایت سیاسی امامان معصوم علیهم السلام را در باور صدر المتألهین در ذیل عناوین زیر بررسی می‌کند: سیاست در سفر «من الخلق الی الحق»، سیاست در سفر «من الحق الی الخلق»، مقام خلیفه‌اللهی انسان، اثبات وجود حجت الهی با استناد به قاعده‌ی امکان اشرف، کمالات و شرایط امام یا ولی، حکومت دینی در اندیشه‌ی حکیم ملاصدرا و مبنای مشروعیت سیاسی.

۷) رحمتی، انشاءالله (۱۳۸۶)، *نظریه‌ی امامت در معنویت سینیایی*، اطلاعات حکمت و معرفت، ش ۷.

چکیده: موضوع این نوشتار، اعتقاد مذهبی ابن سیناست، ولی این مسأله را به لحاظ درسی که امروز از ابن سینا می‌توان آموخت، مورد توجه قرار می‌دهد. بنابر این، به بحث درباره‌ی واقعیات تاریخی زندگی ابن سینا و التزام مذهبی او (که البته در جای خود حائز اهمیت بسیار است) نمی‌پردازد. در عوض می‌کوشد تا نشان دهد که از متون خود ابن سینا چه تصویری از امامت، تصریحاً یا تلویحاً، استنباط می‌شود. هر چند می‌توان به این شیوه نشان داد که نظریه‌ی امامت ابن سینا

به نظریه‌ی امامت شیعه بسیار نزدیک است، ولی نمی‌توان آن را در چارچوب نظریه‌ی کلامی این مذهب محدود دانست. در حقیقت نظریه‌ی ابن سینا به نوعی میان امام و حکیم کامل جمع می‌کند و امام را ستون معنویت می‌داند. بنابر این امامت را در سطحی فراتر از سطح عالم محسوس مطرح می‌کند و وجود محسوس امام را فقط رمزی از وجود معقول او تلقی می‌کند. جان کلام این که امام در میان خلق همانند معقول در میان محسوس است.

۸ (صحاف کاشانی، علی (۱۳۸۶)، جایگاه امامت در نظام اندیشه‌ی اسلامی، سفینه، ش ۱۶ .

چکیده: امامت از اصول دین است و در زمره‌ی فروع دین قرار نمی‌گیرد. براساس آیه‌ی اکمال (مائده، ۳) ناامیدی کفار، اکمال دین، اتمام نعمت و پسند اسلام به عنوان دین با انتصاب امیرالمؤمنین (علیه السلام) به امامت و جانشینی پیامبر (صلی الله علیه و آله) حاصل شد. دین اسلام بر پنج پایه استوار است. با ولایت، دین کامل شد و ولایت آخرین فریضه‌ی الهی است که نازل شده است. معرفت امام واجب و قبول ولایت امام (علیه السلام) شرط صحت اعمال است و بدون آن هیچ عملی قبول نمی‌شود. نگارنده‌ی مقاله با استناد به روایات، به اهمیت مسأله‌ی امامت و ولایت پرداخته و براساس آراء و اقوال ۲۱ نفر از اندیشمندان شیعه، از شیخ صدوق تا دانشمندان قرن چهاردهم، نشان می‌دهد که امامت از اصول دین و بلکه اعظم اصول است.

۹ (غایی، احمد رضا (۱۳۸۶)، بایسته‌های پژوهشی در موضوع امامت، سفینه، ش ۱۶ .

چکیده: امامت مقامی بس عظیم است که خداوند پس از آزمون‌های دشوار، به بنده‌ی مقرب خود حضرت ابراهیم (علیه السلام) عطا کرده است. امامت از اصول دین و برپایه‌ی توحید و نبوت است و تبلور دین خدا در مقام تفصیل اصول و فروع و بیان اخلاقیات شریعت، به امامت و ولایت قائم است. بایسته‌های پژوهشی

بسیاری در موضوع امامت وجود دارد که لازم است اندیشمندان و پژوهشگران به پژوهش و تحقیق در این موضوعات بپردازند. موضوعات پیشنهادی در سه محور کلی زیر ارائه شده است:

- (۱) علم امام؛ ضرورت، گستره، ژرفا و سلامت آن؛
- (۲) مبانی و معیارهای شخصیتی و توصیفی امام مبتنی بر کتاب، سنت و عقل؛
- (۳) بررسی ها و پژوهش های تطبیقی در موضوع امامت و خلافت امیرالمؤمنین و امامان اهل بیت علیهم السلام.

(۱۰) بهشتی، احمد (۱۳۸۶)، امامت در اندیشه ی اهل نظر با مروری بر روایات، قبسات، ش ۴۵.

چکیده: هر چند فرقه های اسلامی در اصل مسأله ی نبوت، چندان اختلافی با یکدیگر ندارند، در موضوع امامت، اختلاف آنها گسترده است. برخی به طور کلی امامت را انکار کرده اند، ولی بیشترشان نیز ضرورت آن را پذیرفته اند.

اینان دو دسته اند؛ گروهی نصب امام را بر خدا واجب ندانسته اند، از همین رو، ضرورتی نمی بینند که او معصوم و از هر جهت کامل باشد. شیعیان معتقدند امام باید معصوم و منصوب از طرف خدا باشد. در این نوشتار، با آراء فرهیختگانی همچون ابن سینا، سهروردی، صدرالمألهین، ابن عربی، مولوی، سید حیدر آملی و امام فخر رازی آشنا می شویم. پایان بخش این نوشتار، مروری است بر روایت هایی که الهام بخش این فرهیختگان در اعتقادشان در مسأله ی امامت بوده است.

(۱۱) اخوان نبوی، قاسم (۱۳۸۶)، ماهیت امامت از دیدگاه علامه طباطبایی رحمته الله علیه، قبسات، ش ۴۵.

چکیده: مسأله ی امامت در تاریخ اندیشه ی اسلامی و نیز رویکردهای مختلف به این موضوع پیشینه ای طولانی دارد. رویکرد علامه به این موضوع، که به آیات

قرآن و روایت‌ها و مبانی عقلی مستند است، بسیار مهم می‌نماید. براساس دیدگاه ایشان امامت عبارت از ولایت بر هدایت و رساندن مردم به سوی کمال و سعادت می‌باشد و ریاست و پیشوایی در امور دین و دنیا از شؤون آن است. در این مقاله به بررسی مبانی و پیش فرض‌های رویکرد ایشان درباره‌ی این مسأله پرداخته می‌شود.

۱۲) قدردان ملکی، محمد حسن (۱۳۸۶)، امامت علی علیه السلام و توجیه‌های مخالفان، قیسات، ش ۴۵.

چکیده: این نوشتار به این پرسش پاسخ می‌گوید که چرا اهل سنت با وجود نصوص فراوان بر امامت حضرت علی علیه السلام، آن حضرت را از مقام امامت و خلافت حذف کردند. نویسنده با استقراء در آثار اهل سنت و نیز در آثار برخی معاصران، به ده توجیه دست یافته و در ذیل آنها به بررسی این توجیه‌ها پرداخته است.

۱۳) محمد رضایی، محمد (۱۳۸۶)، امامت و سکولاریسم، قیسات، ش ۴۵.

چکیده: این نوشتار بر آن است تا رابطه‌ی امامت در دیدگاه شیعه را با سکولاریسم بررسی کند. نخست دلایل ضرورت نبوت و آموزه‌های انبیای الهی برای سعادت انسان بررسی می‌شود و سپس به اثبات می‌رسد که دین اسلام از چنان جامعیتی برخوردار است که برای همه‌ی نیازهای انسان و جنبه‌های وجودی او طرح و برنامه دارد. اسلام تنها به جنبه‌ی فردی خلاصه نمی‌شود؛ زیرا لازمه‌ی اجرای احکام دینی از جمله تحقق عدالت، تشکیل حکومت و تدبیر امور دنیوی مردم است. در ادامه، معنای لغوی و اصطلاحی امامت از دیدگاه تشیع بررسی شده است. امامت به معنای تداوم رسالت انبیای الهی علیهم السلام است. در واقع، پس از پیامبر صلی الله علیه و آله، امامان معصوم علیهم السلام عهده‌دار تبیین وحی و تدبیر امور

دنیوی مردم هستند و در زمان غیبت حضرت ولی عصر علیه السلام، فقیهان جامع الشرایط نیابت عام آن حضرت را به عهده دارند. سپس معنای سکولاریسم و زمینه های ظهور آن بررسی شده است. اساساً این گونه ایدئولوژی، یک پدیده ی غربی معرفی شده است و مبانی آن که، عقل گرایی و علم گرایی است، بررسی و نقد شده است.

۱۴) میراحمدی، منصور (۱۳۸۶)، امامت و مؤلفه های دموکراسی، قیسات، ش ۴۵.

چکیده: امامت، رکن اساسی اندیشه ی سیاسی شیعه است و هرگونه نظریه پردازی درباره ی نظام سیاسی شیعه در دوران غیبت، در نسبت با آن معنا پیدا می کند. بر این اساس، در این مقاله، تلاش می شود با تحلیل مفهومی دموکراسی و توضیح مؤلفه های ذاتی و زمینه های آن به نسبت سنجی امامت با مؤلفه های یاد شده پرداخته شود. از دیدگاه مقاله ی حاضر، امامت با مؤلفه های ذاتی دموکراسی سازگاری دارد، ولی مؤلفه های زمینه ای آن را بر نمی تابد. از این رو، در دو بخش جداگانه با توضیح مقصود خود از مؤلفه های ذاتی و زمینه ای بر مبنای تحلیل مفهومی دموکراسی، به نسبت سنجی یاد شده پرداخته می شود.

۱۵) خرمی، جواد (۱۳۸۶)، جایگاه امامت در کلام امام هفتم علیه السلام، مبلغان، ش ۹۳.

چکیده: از بزرگ ترین و شکننده ترین انحرافات که در جامعه ی اسلامی رخ داد و برای همیشه بشریت را محروم ساخت، انحراف از مسیر امامت بود. جامعه ی بعد از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله جایگاه امامت را نشناخته بودند و امامت و خلافت را در حد نمایندگی قبیله ای و قومی و حداکثر رهبری سیاسی، تنزل دادند. امامان معصوم علیهم السلام آن جا که شرایط را مناسب ندیدند، از اداره ی جامعه به صورت مستقیم کنار رفتند؛ اما در تبیین مقام امامت و عظمت امامان هرگز کوتاهی

نکردند. حضرت موسی بن جعفر علیه السلام با این که سال‌ها در زندان بود، در تبیین حقیقت امامت لحظه‌ای از پاننشست. این مقاله به جایگاه امامت و دفاع از آن از دیدگاه این امام همام علیه السلام می‌پردازد.

(۱۶) غلامی، اصغر (۱۳۸۶)، بررسی مفهوم امامت در پرتو آیه‌ی ملک عظیم، سفینه، ش ۱۵.

چکیده: امامت از مسائل بسیار مهم است که فهم دقیق مفهوم آن بسیاری از اختلافات را مرتفع می‌سازد. نویسنده در این مقاله، با استناد به روایات ذیل آیه‌ی ملک عظیم، مقام امام را افتراض الطاعة معرفی می‌کند و پس از بررسی معنای لغوی ملک، مفهوم و حقیقت مالکیت را توضیح می‌دهد و بیان می‌کند ملک عظیم ناظر به مراتب است و صاحب ملک عظیم مرتبه‌ی بالای استیلا را دارد که عظیم‌تر از درک و تصور ماست. در بیان معصوم علیه السلام از ملک عظیم به طاعة الله المفروضه، الامامه و الخلافة تعبیر شده است. نگارنده، این معانی و چند معنای دیگر را در تفاسیر شیعه و اهل تسنن بررسی می‌کند. در ادامه تفسیر ملک عظیم به ولایت تکوینی، که با عنوان ولایت بر هدایت تعبیر شده و مالکیت امام به حکم قضا و نیز تفسیر ملک عظیم به ملک آخرت و نیز ارتباط و نسبت آن با نبوت بررسی شده است.

(۱۷) زمانی محبوب، حبیب (۱۳۸۶)، امام حسین علیه السلام و دفاع از جایگاه امامت و ولایت، مربیان، ش ۲۳.

چکیده: امامت و ولایت یکی از ارکان اصلی دین اسلام، خاصه مذهب تشیع به شمار می‌آید و در آیات و روایات متعددی بر لزوم آن و شایستگی اهل بیت علیهم السلام برای تصدی آن مقام تأکید شده است. تمام امامان علیهم السلام در مسیر رسالت خویش در حفظ و صیانت این مقام رفیع و دفاع از آن اهتمام ورزیده‌اند. امام حسین علیه السلام نیز به نوبه‌ی خود تلاشی وافر در پاسداری از میراث انبیاء علیهم السلام، که همان ولایت و

امامت است، داشته و اقدامات فراوانی در این زمینه انجام داده است. این مقاله بر آن است تا ضمن تبیین مختصر مقام امامت و ولایت و جایگاه آن در دین اسلام، نحوه و میزان اهتمام و کوشش امام حسین (علیه السلام) را در دفاع از این مقام رفیع مورد بررسی و کاوش قرار دهد.

۱۸) شفق خواتی، محمد (۱۳۸۶)، *امامت از دیدگاه زیدیه و امامیه*، طلوع، ش ۲۱.

چکیده: دو فرقه‌ی شیعی امامی و زیدی، علاوه بر آن که اشتراکات مهمی در مورد مسأله‌ی امامت دارند، مثل منصوص بودن امامت و اختصاص امامت و خلافت به اهل بیت (علیهم السلام)، تفاوت‌های ایشان نیز قابل توجه است. آن چه در این مقاله آمده است، گزارشی از دیدگاه دو عالم زیدی (ابوزید علوی) و امامی (ابن قبه رازی)، در قرن چهارم هجری، درباره‌ی امامت است. ابوزید علوی در کتاب *الاشهاد*، ضمن طرح دیدگاه زیدیه در مورد امامت، اعتراضات زیادی را بر دیدگاه امامیه در مورد این موضوع وارد نموده است. ابن قبه رازی با نوشتن کتاب *نقض کتاب الاشهاد*، به اعتراضات ابوزید علوی پاسخ داده و به دفاع از موضع امامیه پرداخته است. گزارش این مقاله براساس مطالبی است که مرحوم شیخ صدوق در *کمال الدین* از کتاب‌های ایشان آورده است.

۱۹) ذاکری، محمد اسحاق (۱۳۸۶)، *امامت در نظریه‌ی تقریبی علامه شرف‌الدین عاملی*، کوثر معارف، ش ۲.

چکیده: علامه شرف‌الدین عاملی (علیه السلام)، با محور قرار دادن گفتگوی علمی و مستند در موضوع امامت، توانسته‌اند جوانب مختلف این مسأله را در یک گفتگوی دوطرفه و علمی با سلیم البشری (رئیس سابق الازهر) تبیین کنند که در نوع خود، کاری بس بزرگ به حساب می‌آید، چراکه ایشان در این نظریه، هم جهت تقریبی را رعایت کرده‌اند و هم از اصل امامت، که به نحوی به تاریخ و هویت مکتب

شیعه مرتبط است، دفاع علمی نموده‌اند. در این مقاله، در ابتدا شؤن و جنبه‌های اصل امامت شیعه، مورد بحث و بررسی قرار گرفته و این نکته تبیین شده که در کدام جنبه و شأن امامت، مکتب شیعه و اهل سنت اتفاق نظر و یا اختلاف نظر دارند. جنبه‌هایی که برای اهل امامت در مکتب شیعه مطرح است به اختصار چنین است:

(۱) شأن رهبری سیاسی در جامعه‌ی اسلامی؛

(۲) شأن مرجعیت علمی و دینی؛

(۳) شأن ولایت.

(۲۰) سبحانی تبریزی، جعفر (۱۳۸۵)، جایگاه نظام امامت در اسلام، کلام اسلامی، ش ۶۰.

چکیده: در نظام اسلامی، پس از مقام نبوت و رسالت، مقام دیگری به نام امامت وجود دارد که قرآن در مواردی، به آن اشاره نموده است. مسلماً مقام امامت غیر از مقام نبوت است؛ نبی انسانی است که پذیرای وحی و پایه‌گذار دین و آیین است، در حالی که امام پذیرای وحی نیست و پایه‌گذار دین نمی‌باشد، ولی به جز وحی کلیه‌ی وظایف نبی را دارا بوده و در معنی، امامت، استمرار وظایف نبوت می‌باشد. نبی خاتم صلی الله علیه و آله همانند دیگر پیامبران و رسولان الهی صلی الله علیه و آله، اصول و کلیاتی را از نظر عقیده و احکام عملی بیان نموده است، ولی تفسیر و تبیین این اصول را بعد از خود برعهده‌ی کسی نهاده است که جانشین وی باشد، در این صورت نظام امامت حافظ دین و شریعت پس از رحلت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله خواهد بود.

(۲۱) بداشتی، علی الله (۱۳۸۵)، ضرورت امامت و مسئولیت نصب امام از نگاه ابن میثم بحرانی، پژوهش‌های فلسفی - کلامی، ش ۲۹.

چکیده: یکی از مسائلی که بعد از رحلت پیامبر بزرگ اسلام صلی الله علیه و آله محل بحث و نزاع مسلمانان واقع شد، مسأله‌ی جانشینی رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله بود. نگارنده

در این مقاله بعد از بحث کوتاهی در معناشناسی واژه‌ی امام به اثبات اصل ضرورت وجود امام از نگاه متکلمان فرقه‌های اسلامی، به ویژه متکلمان امامیه و بالاخص ابن میثم، پرداخته است. بحث مهم دیگری که محل نزاع مسلمانان است، مسؤولیت تعیین و نصب امام است. غالب اهل سنت مسؤولیت تعیین و نصب امام را جزو وظایف امت می‌دانند، اما امامیه، تعیین امامان معصوم علیهم‌السلام را به عهده‌ی خداوند می‌دانند. البته تشکیل حکومت وابسته به نصرت مردم زمان حضور امام است و الا امام به وظیفه‌ی ارشاد و هدایت فکری و مبارزه با ظالمان بسنده خواهد کرد.

(۲۲) اسد اللهی، خدابخش (۱۳۸۵)، امامت در آثار سنایی، علامه، ش ۱۱. چکیده: در این مقاله ابتدا با استفاده از منابع کلامی، به خصوص شیعه، به بررسی ضرورت امام و عصمت امام به طور مختصر پرداخته شده و در قسمت دوم، به اشارات مختلف و همه جانبه‌ی حکیم سنایی در خصوص امامت توجه شده است. سنایی به جزئیاتی از قبیل پذیرش امام علی علیه‌السلام با وجود رعایت جوانب احتیاط، اعتقاد به لعن و نفرین، ظهور حضرت مهدی علیه‌السلام و عصمت غیر پیامبر اشارت کرده است که نشان‌گر گرایش شیعی او است؛ همچنین به بحث‌هایی همچون رعایت ترتیب خلفای راشدین (در بعضی موارد) و اولوالامر دانستن پادشاه پرداخته است که نماینده‌ی تمایل سنی وی می‌باشد.

(۲۳) زینلی، غلامحسن (۱۳۸۵)، موضع‌گیری مخالفان امامت علی علیه‌السلام در آخرین پنج‌شنبه حیات رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم، شیعه‌شناسی، ش ۱۵. چکیده: حدیث دوات و قلم و ماجرای روز پنج‌شنبه، از فرازهای مهم تاریخ زندگی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم و از دلایل امامت و ولایت امام علی بن ابی طالب علیه‌السلام است. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم در آن روز تصمیم داشت آنچه را که در طی حدود ۲۰ سال در مورد امامت و خلافت علی علیه‌السلام و فرزندان ایشان به صورت شفاهی بیان

داشته بود، به صورت سندی مکتوب درآورد تا تضمین کننده‌ی هدایت و وحدت امت اسلامی پس از ایشان باشد. اما مخالفان امامت علی علیه السلام، که به هدف پیامبر صلی الله علیه و آله پی برده بودند، با توهین به ساحت مقدس پیامبر صلی الله علیه و آله و برهم زدن آن جلسه از نوشتن نامه‌ی آن حضرت جلوگیری کردند.

(۲۴) مفید، حسین (۱۳۸۵)، *باورداشت امامت - مهدویت در مکتب سامراء*، سفینه، ش ۱۱.

چکیده: مکتب سامراء نامی است که بر شیوه‌ی علمی جمعی از فقها و محدثان امامیه در قرن سیزدهم و چهاردهم اطلاق می‌شود. این شیوه‌ی علمی، که با هجرت میرزا محمد حسن شیرازی از نجف به سامراء شکل گرفت، در کنار ویژگی‌های فقهی و اصولی، در زمینه‌ی باورداشت اصل امامت و مهدویت، ویژگی‌های خاص خود را دارد. نویسنده در این گفتار می‌کوشد که ده تن از بزرگان و مشاهیر این مکتب را شناسانده و دیدگاه‌های آنها را در باورداشت و ضرورت ترویج اصل امامت و مهدویت نشان دهد. مبنای این تحلیل‌ها، آثار آن دانشوران یا آثار نوشته شده درباره‌ی آنان است. نویسنده در مقدمه، دلایل انتخاب این جریان و دشواری‌های تحقیق خود را بیان کرده و در بخش پایانی نوشته‌ی خود، به تحلیل محتوایی این مکتب، از زاویه‌ی دید خود پرداخته است.

(۲۵) ملک مکان، حمید (۱۳۸۵)، *امامت از دیدگاه اشاعره*، اندیشه‌ی دینی، ش ۱۸.

چکیده: امامت یکی از جنجالی‌ترین موضوعات در تاریخ اسلام و از اختلاف برانگیزترین مسائل و سبب شکل‌گیری بسیاری از فرق و مذاهب اسلامی قلمداد شده است.

این مقاله بر آن است تا ابعاد و جوانب این موضوع را از منظر اشاعره بررسی

نماید. روی آورد اشاعره به امامت روی آوردی فرع انگارانه و نه اعتقادی است. در نظر آنان امامت فعلی از افعال مکلفان به شمار می‌آید و به سبب پیروی از گذشتگان خویش و بنا به تصریح برخی به تأثیر از عقاید و مباحث کلامی شیعه این مباحث را در کلام بحث کرده‌اند. امامت از نگاه آنان واجب کفایی است، لذا در نظر آنان وجوب امامت شرعی است و شخص واجد شرایط از سوی مسلمانان به امامت برگزیده می‌شود.

۲۶) میرخانی، عزت‌السادات (۱۳۸۵)، ولایت باوری و امامت محوری در فقه جعفری، ندای صادق، ش ۴۱ و ۴۲.

چکیده: بالاترین ویژگی در اسلوب فقه جعفری، خصیصه‌ی ولایت باوری و امامت محوری است. این ویژگی به فقه شیعی قوامی خاص و دوامی همراه با پویایی و کارایی بخشیده است تا براساس قرآن و عترت، به دور از انحراف و انحطاط و جمود و التقاط، مسیر تاریخ را درنوردد و درخششی به بلندای تاریخ بعثت در قدمت و عدالت علوی در هدایت بشریت و تداومی به درازای زمان غیبت تا ظهور عصر مهدویت داشته باشد. این ویژگی در فقه شیعی کاملاً منبث از اندیشه‌ی سیاسی شیعه در اعتقاد به امامت و رهبری انسان کامل است و این همان مفهوم ولایت در عرصه‌ی نظری است که آثارش در پای‌بندی به پیروی و اقتدای عملی به ائمه معصومین (علیهم‌السلام) آشکار می‌گردد. اندیشه‌ی کمال‌گرای شیعی از ابتدا با این باور شکل گرفت که لازمه‌ی قانون کامل و آیین وحی، حضور و حراست و حمایت انسان کامل است، تا به دور از آمال نفسانی و هواهای شیطانی، حقیقت وحی را از بطن آیات بر مبنای طهارت و عصمت خویش بیرون کشد. در این نوشتار جایگاه ولایت در مبانی اندیشه‌ی جعفری و ساختار فقه برخاسته از آن و نیز تأثیر ولایت در ساماندهی قانون‌گذاری مورد بررسی قرار گرفته است.

۲۷) شاکرین، حمید رضا (۱۳۸۵)، امامت و خاتمیت، تعارض یا تلائم، کتاب نقد، ش ۳۸.

چکیده: چندی است آقای دکتر سروش به گمان گراییده است که اعتقاد به امامت در اندیشه‌ی شیعه موجب رقیق و کمرنگ سازی خاتمیت و بلکه نقض و نفی آن است. این گمان نخست در کتاب بسط تجربه نبوی گسترش یافت و سپس در پاره‌ای از مقالات همچون مهدویت و احیای دین و سخنرانی مورخه ۸۴/۶/۳ در دانشگاه سوربن پاریس بازگویی شد و توسط سایت بازتاب، بازتاب عمومی و گسترده یافت. داوری درباره‌ی دیدگاه ایشان در گرو درک نحوه‌ی نگرش وی به مسائلی همچون وحی، نبوت، خاتمیت و امامت است. اکنون نگارنده بر آن است تا در حد امکان به طور فشرده و اختصار به بررسی سخنان ایشان در این باب پرداخته و سپس آن را با معیار خرد بسنجد و مورد ارزش داوری قرار دهد.

۲۸) محقق، جعفر (۱۳۸۵)، تعارض امامت و خاتمیت!، کتاب نقد، ش ۳۸. چکیده: رابطه‌ی امامت و خاتمیت از مسائل مهم کلامی است که در گذشته مورد اهتمام جدی واقع نشده و متکلمان به اشاره بسنده کرده‌اند. در سده‌های اخیر، شبهات و انتقادهایی از سوی عالمان اهل سنت، مانند شاه ولی الله دهلوی هندی و از معاصران دکتر اقبال لاهوری، به مبانی مذهب تشیع متوجه شده است. پیشینه‌ی ترجمه و تبلیغ چنین شبهاتی از سوی بعضی وطنی‌ها در کسوت‌های مختلف، مانند کسروی، به دهه‌های پیشین برمی‌گردد که متأسفانه امروزه در آثار قلمی - بیانی بعضی روشنفکران دوباره به صورت کتاب، جزوه و سایت‌ها رخ می‌نمایند. آنان مؤلفه‌های اساسی شیعه مانند عصمت، وجوب اطاعت از امام، ارتباط با غیب، حجیت و حق تشریع امامان را ناسازگار با اصل خاتمیت وصف می‌کنند. در این مقاله اثبات خواهد شد که آموزه‌های فوق نه تنها با خاتمیت منافاتی ندارد که متمم و مکمل اصل خاتمیت نیز محسوب می‌شود.

(۲۹) شریف زاده، بهمن (۱۳۸۵)، امامت در سازگاری با خاتمیت، کتاب نقد، ش ۳۸.

چکیده: محصول هر استدلالی را می توان با ارزیابی مقدمات آن و کیفیت پیوند ایجاد شده بین آنها سنجید. سلامت و فساد محصول فکر در گرو درستی و نادرستی مقدمات استدلال و صحت و سقم پیوند آنها با یکدیگر است. مقدمات درست آن گاه که به شکلی صحیح به هم پیوند خورند، محصولی سالم به بار می آورند و آن گاه که اعوجاجی در مقدمات یا پیوند آنها پدید آید، محصولی تلخ و فاسد به بار می نشیند. اکنون خود را با محصول اندیشه ی یکی از متفکران معاصر درباره ی امامت رو به رو می بینیم. او می انگارد که امامت با خاتمیت نبی مکرم اسلام ﷺ ناسازگار است و این را بر چند مقدمه بنیان می نهد. مقدمات او با تفسیری که از ویژگی های امامت و خاتمیت ارائه می دهد به نظر آشکار و مقبول است، پس توجه مخاطبانش را به تفسیر این ویژگی ها معطوف می سازد و نتیجه ی دلخواه خویش را می گیرد. آنچه در این مقاله می خوانید تحلیل و نقد عقلی مقدمات استدلال ایشان و چگونگی ترکیب آنهاست.

(۳۰) جبرئیلی، محمد صفر (۱۳۸۵)، اندیشه ی امامت در گذر تاریخ، کتاب نقد، ش ۳۸.

چکیده: معمولاً هیچ علمی در خلأ به وجود نمی آید، بلکه علل و عواملی در پیدایش و گسترش آن نقش دارد و چه بسا در گذر تاریخ با ایجاد عاملی یا پیدایش زمینه ای با مسأله ای جدید رو به رو شده یا به مرحله ای تازه وارد شده است. علم کلام نیز چنین است و مانند دیگر علوم متد و مسیر تاریخی خاص خود را دارد و مراحل ادواری را طی کرده است. در میان متکلمان و دین پژوهان مسلمان توجه به این سیر با غفلت رو به رو شده است؛ هر چند در نیم قرن اخیر اقداماتی به انجام رسیده است. مهم آن است که بی توجهی به سیر مباحث و مسائل کلام اسلامی در مواردی کلیت این علم یا برخی از مسائل و مباحث آن را

با مشکل رو به رو می‌کند. این نوشتار می‌کوشد با گزارشی اجمالی و گذرا و به جهاتی مستند به منابع امروزی و البته با پشتوانه‌ی منابع اولی به تاریخ مندی کلام و خصوصاً مسأله‌ی امامت پردازد که در این بین از نظریات شخصیت‌های غیروحوزوی یا متکلمان رسمی نیز استفاده شده است. نوشتار حاضر نگاهی انتقادی به بازخوانی امامت در پرتو نهضت حسین علیه السلام دارد که به طور خلاصه و با نگاهی تاریخی بدان پرداخته است.

(۳۱) ربانی، علی (۱۳۸۵)، *بازاندیشی امامت در پرتو عقل و نقل*، کتاب نقد، ش ۳۸.

چکیده: امامت یکی از آموزه‌های مهم اسلامی است که از دیرزمان، مورد اهتمام و بحث و تحقیق مذاهب و متفکران اسلامی بوده است. در این میان، شیعه‌ی امامیه برای امامت اهداف، رسالت‌ها و شاخص‌هایی را تعریف کرده است که به سبب آنها امامت در تفکر شیعی از جایگاه و اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده است و اگر دیگر مذاهب اسلامی امامت را از واجبات فقهی می‌دانند، شیعه آن را از اصول اعتقادی می‌شمارد. اجرای احکام و حدود اسلامی، برقراری امنیت، گسترش و دفاع از کیان اسلام و مسلمین از مهم‌ترین اهداف امامت و مسؤولیت‌های امام است که شیعه و اهل سنت بر آن توافق دارند؛ اما شیعه علاوه بر امور یاد شده، تبیین معارف و احکام اسلامی و صیانت فکری و معنوی اصول و فروع اسلامی را نیز از اهداف امامت و رسالت‌های امام می‌شمارد و بلکه آن را مهم‌ترین فلسفه امامت می‌داند.

بدیهی است که تحقق این آرمان به صورت مطلوب بدون برخورداری امام از علم کامل نسبت به معارف و احکام اسلامی و عصمت علمی و عملی او امکان‌پذیر نخواهد بود.

(۳۲) نیکزاد، عباس (۱۳۸۴)، دفاع از حریم امامت و مهدویت، رواق اندیشه، ش ۵۰.

چکیده: مقاله‌ی حاضر نقد مطالب آقای دکتر سروش درباره‌ی دو عنصر مهم اعتقادی شیعه، یعنی امامت و مهدویت می‌باشد. به زعم ایشان، این دو امر اعتقادی هم با عقیده به خاتمیت و هم با دموکراسی و مردم سالاری ناسازگاری دارند. به تعبیر دیگر یا باید به خاتمیت و دموکراسی وفادار ماند و یا به امامت و مهدویت. در این مقاله ضمن تجزیه و تحلیل این دو عنصر اعتقادی به نقد دیدگاه‌های آقای سروش پرداخته شده است.

(۳۳) رضایی مهر، حسن (۱۳۸۴)، فلسفه‌ی خاتمیت و امامت، رواق اندیشه، ش ۴۷.

چکیده: آقای سروش در سخنانی فقه را تکلیف گرا و نه حق گرا خوانده و در مقابل، جهان مدرن را با این ویژگی که آدمی را محق می‌داند نه مکلف، حق گرا دانسته است. ایشان با استناد به تعبیر اقبال لاهوری در فلسفه‌ی خاتمیت اعتقاد به امامت و مهدویت را آن چنان که در شیعه مطرح است در تعارض با خاتمیت دانسته است.

(۳۴) ذکیانی، غلامرضا (۱۳۸۴)، تحلیل دیدگاه غزالی درباره‌ی تقابل منطق و امامت، حکمت و فلسفه، ش ۳.

چکیده: گرچه غزالی سرسختانه با فلسفه به مخالفت پرداخت اما نه تنها مخالف منطق نبود بلکه فراگیری آن را برای اهل علم ضروری می‌دانست. از نظر او یکی از کارکردهای منطق این بود که جایگزین نظریه‌ی امامتی شود که توسط باطنیه عرضه شده بود. القسطاس المستقیم بهترین مصداق این رویکرد است. غزالی در این کتاب مختصر دو کار بدیع انجام می‌دهد؛ استخراج قواعد منطقی از قرآن و طرح تقابل میان منطق و امامت. ما در مقاله‌ی حاضر پس از شرح این دو کار به

نقد آنها می‌پردازیم. انتقاد اصلی ما این است که قواعد منطق لا بشرط هستند و مورد استفاده همگان قرار می‌گیرند. بنابر این تقابلی میان منطق و امامت وجود ندارد.

۳۵) ملک مکان، حمید (۱۳۸۴)، امامت و حکومت از نگاه اباضیه، هفت آسمان، ش ۲۶.

چکیده: اباضیه پیروان عبدالله بن اباضی تمیمی (درگذشته در حدود هشتاد هجری قمری) یکی از نخستین فرق انشعاب یافته از خوارج قلمداد می‌شود، که پیدایش آن به سال ۶۵ هجری قمری بازمی‌گردد. اباضیان به رغم تعداد اندکشان تا به امروز در کشور عمان و شمال آفریقا تداوم یافته‌اند. در دیدگاه اباضیه، امامت و حکومت یکی از مسائل اساسی و کلیدی به شمار می‌آید. اگر چه آنها به آن رویکردی فقهی - تاریخی دارند. مراحل امامت یا مسالک فرقه‌ی اباضی، یعنی ظهور، دفاع، شراء و کتمان و برخورد پیروان آن با مخالفان خود سبب شده تا این فرقه همچنان حیات داشته و حتی دارای حکومت و حکمرانی باشد. در عین حال دیگر اندیشه‌های کلامی آنان در باب تعریف امامت، گزینش امام، شروط و اوصاف امام، مقاصد و اهداف امامت نیز می‌تواند حائز اهمیت و در خور تأمل باشد که این مقاله به آنها می‌پردازد.

۳۶) آبراهام اف، بنیامین (۱۳۸۴)، نظریه‌ی امامت قاسم رسی، ترجمه‌ی مصطفی سلطانی، هفت آسمان، ش ۲۶.

چکیده: قاسم بن ابراهیم، معروف به قاسم رسی، از نوادگان امام حسن مجتبی علیه السلام و بزرگ‌ترین متکلم و نظریه پرداز کلام و فقه زیدیه است. وی در سال ۱۶۹ ه. ق. در مدینه متولد شد و در سال ۲۴۶ در همان جا از دنیا رفت. قاسم رسی در آثار گوناگون خود به تبیین امامت زیدیه پرداخته و در نقد دیدگاه مخالفان زیدیه کوشیده است. چند صباحی است که مستشرقان به مکتب زیدیه

توجه ویژه نموده و در این زمینه تحقیقاتی را انجام داده‌اند. آنچه در پی می‌آید، بخشی از رساله‌ی دکتری بنیامین آبراهام اف است که با عنوان مکتوبات کلامی قاسم بن ابراهیم در دانشگاه تل آویو از آن دفاع کرده است. ضرورت نصب امام و ادله‌ی عقلی و نقلی آن، راه‌های شناخت امام و رد دیدگاه امامیه درباره‌ی امامت، سه محور اصلی مقاله‌ی حاضر است. بر نقد وی بر دیدگاه امامیه نقدهای گوناگونی وارد است که مترجم در برخی موارد به اختصار متعرض آنها شده است.

۳۷) زینلی، غلامحسین (۱۳۸۴)، امامت امامان در صحاح اهل سنت، کلام اسلامی، ش ۵۴.

چکیده: در صحاح اهل سنت، حدیثی از پیامبر اسلام ﷺ نقل شده که براساس آن، حضرت ﷺ، تعداد خلفای خود را دوازده تن معرفی کرده و برای آنان اوصافی برشمرده است. هم این تعداد، و هم اوصاف یاد شده برای آنان، در حدیث مزبور، با دوازده امام مورد اعتقاد شیعه تطبیق می‌کند. در این مقاله متن و سند و پیشینه‌ی حدیث یاد شده، بررسی و شواهد توثیق سندی آن از طرف دانشمندان اهل سنت بیان می‌گردد. از نظر مفاد و محتوا، توجیهات محدثان اهل سنت در تطبیق آن با بعضی از خلفای اموی و عباسی (به اضافه‌ی چهار خلیفه‌ی اول) طرح، و اشکال‌های آن بیان می‌گردد.

۳۸) کریمی، حسین (۱۳۸۴)، جایگاه امامت در کلام اسلامی، پژوهش‌های فلسفی - کلامی، ش ۲۴.

چکیده: مؤلف در این مقاله سعی کرده با دلایل عقلی و نقلی، کلامی بودن امامت را اثبات کند و این بحث را به گونه‌ای بررسی کند که حافظ وحدت و دور از دامن زدن به اختلافات شیعه و سنی باشد. نگارنده، به پیروی از بزرگان امامیه، بر آن است که امام باید معصوم و در عقاید و اخلاق حسنه، به ویژه علم و

عدالت، افضل امت خود باشد و چون تشخیص و احراز قطعی عصمت و افضل بودن از دیگران برای مردم عادی میسر نیست، تعیین امام واجد شرایط منحصر به تعیین خدا و ابلاغ از طرف پیامبر ﷺ است. بنابر این، با انتخابات و آراء ملت نمی توان شخصی را به عنوان جانشین پیامبر ﷺ معین کرد. نقش ملت بعد از نصب وی در تحصیل قدرت و اتمام حجت مؤثر است. نگارنده برای اثبات این مدعا مقاله را در سه فصل و یک خاتمه تنظیم نموده است و آنچه را در این چکیده ادعا شده با دلایل عقلی و نقلی به اثبات می رساند.

۳۹) فیرحی، داود (۱۳۸۳)، منابع امامت شیعه، ضمیمه‌ی خردنامه‌ی همشهری، ش ۴۰.

چکیده: پژوهش در نظریه‌های نظام سیاسی شیعه نشان می‌دهد که این گونه نظریه‌ها بر اندیشه‌ی امامت و ولایت استوارند. اهتمام شیعیان در حفظ و توسعه‌ی این مفهوم موجب شده است که در طول تاریخ اسلام مجموعه‌ی نسبتاً منسجمی از استدلال عقلی، نقلی و تاریخی در توجیه و تبیین مشروعیت نظام سیاسی شیعه فراهم شود. در این مقاله کوشش می‌شود منابع این نظام، که در منابع اسلامی «امامت شیعی» نامیده شده است، بررسی شود.

۴۰) ربانی گلپایگانی، علی (۱۳۸۳)، آیه‌ی ولایت دلیلی روشن بر امامت علی علیه السلام، کلام اسلامی، ش ۵۲.

چکیده: آیه‌ی ولایت یکی از روشن‌ترین دلایل امامت بلا فصل علی علیه السلام است، اما برخی از مفسران و متکلمان اهل سنت، شبهه‌ها و ابهام‌هایی درباره‌ی دلالت این آیه مطرح کرده‌اند که از طرف دانشمندان امامیه پاسخ داده شده است. در این نوشتار، دلالت آیه‌ی یاد شده و نیز شبهه‌های مطرح شده، به صورت علمی، مورد بررسی قرار گرفته و پاسخ داده شده است.

(۴۱) شریعت مداری، حمید رضا (۱۳۸۳)، جایگاه اعتقادی امامت از منظر امام خمینی علیه السلام، هفت آسمان، ش ۲۱.

چکیده: معروف است که آموزه‌ی اعتقادی امامت از اصول مذهب است. به راستی تفکیک میان اصول دین و اصول مذهب از چه خاستگاه و پایگاه علمی‌ای برخوردار است و اساساً اسلام تا چه اندازه به امامت باوری گره خورده است؟ و جایگاه اعتقادی امامت در تشیع و مرتبت و سرنوشت اعتقادی کسی که بدان باور ندارد و آن را اصل اعتقادی اسلام و ضروری آن دین نمی‌داند چیست؟ نویسنده در این نوشتار، با الهام از یکی نوشته‌های امام خمینی علیه السلام در این زمینه، کوشیده است تا در حد میسر به پرسش‌های فوق پاسخ دهد و با تبیین مفاهیم اصول دین، ضروری دین، اسلام، ایمان، کفر و نیز کند و کاوی در باب مفهوم امامت و ربط و نسبت آن با مفاهیم پیش گفته چشم انداز نوینی از این بحث به دست دهد.

(۴۲) مهدوی راد، محمد علی (۱۳۸۳)، امامت در نگره‌ی قرآنی امام کاظم علیه السلام، الهیات و حقوق، ش ۱۱.

چکیده: در این مقاله، زوایایی از امامت، در نگاه امام موسی بن جعفر علیه السلام و با توجه به تفسیر آیاتی از قرآن کریم، تبیین می‌گردد و تفسیر قرآن کریم توسط ائمه اطهار علیهم السلام سلاحی برنده در تبلیغ امامت معرفی می‌شود. برخی از مباحث این نوشتار چنین است: تفسیر قرآن، سلاحی برنده در تبلیغ امامت، جایگاه امامت، امامت در عینیت جامعه، رحمت الهی بر مردم، امانت داری، نعمت الهی، لزوم پیوند با امام، تحقق عینی رسالت در آینده‌ی ولایت، محوری استوار، مرجعیت دینی و علمی، مشعل‌های جاوید، امام و مسائل اقتصادی.

(۴۳) رامین، محمد علی (۱۳۸۲)، امامت بنیان امنیت، اندیشه‌ی انقلاب اسلامی، ش ۶.

چکیده: واژه‌ی امنیت در هر فرهنگی و از هر منظری تعریفی دارد و در هر

جامعه‌ای عوامل و عناصری خاص خود دارد. در جامعه‌ی دینی و فرهنگ شیعی، که براساس جهان بینی توحیدی و با ملاک عدالت و محوریت امامت (و با اعتقاد به قیامت و نبوت) شکل گرفته، برای حفظ انسجام و اقتدار این جامعه توحیدی باید عدالت مراعات شود تا وحدت و همبستگی ملی و در نتیجه امنیت ملی پدید آید و برای حفظ وحدت و مراعات عدالت، وجود محوریت امامت یک ضرورت قطعی است. امام، که عصاره‌ی فضائل مکتب، شاخص هویت، مظهر حاکمیت توحیدی، مجری عدالت، محور وحدت و وارث رسالت است، استوارترین بنیان امنیت ملی برای جامعه‌ی دینی است.

۴۴) شجاری، مرتضی (۱۳۸۱)، امامت و ختم ولایت از دیدگاه ابن عربی و پیروان او، علامه، ش ۳.

چکیده: بحث درباره‌ی امامت، از اولین مباحث در میان مسلمانان بود و به تعبیر اشعری در مقالات الاسلامیین، اولین اختلافی که بعد از وفات پیامبر ﷺ در میان مسلمانان به وجود آمد، اختلاف درباره‌ی امامت بود و به واسطه‌ی این اختلاف، مذاهب و فرقه‌های مختلفی در عالم اسلام به وجود آمد. اهل سنت کلمات امامت و خلافت را مترادف می‌دانند و معتقدند که خلیفه همان امام است. اما صوفیان سنی مذهب، به دلیل عدم وجود شرایط در خلفای اموی و عباسی، غالباً از شخص خلیفه راضی نبودند، گرچه مخالفتی هم با خلفا نمی‌کردند. و لذا ایشان امامت را بر دو قسم دانستند؛ امامت سیاسی و امامت دینی. خلیفه، امام سیاسی است و ولی یا قطب، امام دینی است که باید از او تبعیت کرد. ابن عربی در آثار خویش گاهی امامت را در معنایی مطلق، یعنی تقدم و ولایت و تصرف به کار می‌برد، که در این صورت هر شخص به اندازه‌ی مالکیت و تصرف خویش در چیزی امام آن است. اما غالباً ابن عربی امامت را به معنای ولایت به کار می‌برد و انسان کامل را امام مبین می‌نامد.

(۴۵) عباسی، ولی الله (۱۳۸۱)، اصلاحات از چشم انداز امامت و مدرنیسم، معرفت، ش ۵۹.

چکیده: اصلاح و اصلاح گری از جمله مباحثی است که دارای سابقه‌ی کهنی است. ضرورت اصلاحات و ارزش حیاتی آن در قرآن و روایات و نیز در اندیشه‌ی اندیشمندان، با تعابیر گوناگون بیان شده است. رهبران ادیان و پیامبران علیهم‌السلام، خود را اصلاح گران جامعه‌ی بشری معرفی کرده‌اند. برخی از آنان نیز در همین راه به شهادت رسیده‌اند. موضوع اصلاح طلبی امروزه در گفتمان سیاسی، اجتماعی بحث مهم و دامنه داری است که هر یک از اندیشمندان، به فراخور حال و دیدگاه خود بدان پرداخته‌اند. اما در این بین، کسانی بوده و هستند که به نام اصلاح گری به افساد مشغول‌اند و جامعه را به فساد و تباهی می‌کشند. یکی از مباحث مهمی که می‌تواند در بحث اصلاحات راه گشا باشد، تفکیک اصلاحات دینی از اصلاحات غیردینی است که در روشن شدن مسأله اهمیت بسزایی دارد. بر همین اساس در این مقاله سعی شده است مبانی و مؤلفه‌های بنیادین اصلاحات اسلامی و اصلاحات مدرنیستی و شبه مدرنیستی ترسیم شود.

(۴۶) فرامرز قراملکی، احد (۱۳۸۱)، امامت؛ روش شناختی و چیست، الهیات و حقوق، ش ۳.

چکیده: گزارشی اجمالی از پیشینه‌ی امامت پژوهی نزد شیعه، بیان روی کردهای متنوع در امامت پژوهی، مانند رویکرد فقهی، تحلیلی - کلامی، عرفانی، تفسیری - روایی، تاریخی و میان رشته‌ای و پرداختن به اهمیت و جایگاه روش شناختی امامت در اندیشه‌ی دینی، از مباحث بخش اول این مقاله است. از مهم ترین موضوعات بخش دوم می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: گزارش تاریخی تعاریف امامت، امامت و واژه‌های وابسته، تمایز امام از غیر امام، تفاوت شیعه و سنی در تعریف امامت، مراتب امامت و نسبت بین نبوت و امامت.

۴۷) علی زاده، اکبر اسد (۱۳۸۰)، فروغ امامت، رواق اندیشه، ش ۳.
چکیده: برخی از روشنفکران، دانسته یا ندانسته، باورهای اصیل شیعه را مورد تشکیک و نقد قرار داده و با استفاده از رحمت و رأفت حکومت علوی درصدد هستند تا در باورهای جوانان عزیز کشورمان ایجاد سستی و رخوت نمایند. در راستای این هدف از جمله مسائلی که مورد خدشه قرار گرفته مسأله‌ی امامت (شأن امام، حجیت و عصمت امامان علیهم‌السلام) است. به همین منظور این نوشتار جهت پاسخ به این گونه سخنان، مطالبی را درباره‌ی فلسفه‌ی امامت و جایگاه امامان علیهم‌السلام در مکتب شیعه و بیان دلایل عقلی و نقلی برای اثبات عصمت امامان علیهم‌السلام براساس کتاب، سنت و عقل ارائه می‌دهد تا از این رهگذر، جایگاه و منزلت امام تبیین شده و جداناپذیری مقام امامت از عصمت، اثبات گردد.

۴۸) دلشاد، جعفر (۱۳۷۹)، مقاله‌ای از جاحظ در اثبات امامت امیرالمؤمنین علی علیهم‌السلام، نامه‌ی علوم انسانی، ش ۴ و ۵.
چکیده: در این مقاله ابتدا موقعیت علمی جاحظ و جایگاه و منزلت وی در دوران حکومت عباسیان بررسی و سپس درباره‌ی شخصیت جاحظ در جهان ادبیات عرب، و برای درک بهتر مطالب، راجع به موقعیت دو پایگاه علمی آن زمان، یعنی دو شهر بغداد و بصره، بحث شده است. همچنین ترجمه‌ی مقاله‌ی بی‌نظیر جاحظ در اثبات امامت امیرالمؤمنین علی علیهم‌السلام تجزیه و تحلیل و در این زمینه به تفاسیر معتبر شیعه رجوع شده است.

۴۹) معینی نیا، مریم (۱۳۷۹)، بررسی فضائل حضرت علی علیهم‌السلام و مسأله‌ی امامت، ندای صادق، ش ۲۰.

چکیده: در این نوشتار به بررسی فضائل و نقش تاریخی امام علی علیهم‌السلام در دوران صدر اسلام و به خصوص مسأله‌ی امامت از منظر سه منبع تاریخ اسلام (سیره‌ی ابن هشام، تاریخ طبری و تاریخ ابن اثیر) می‌پردازیم. این فضائل و نقش تاریخی

حضرت علیه السلام، در سه مرحله‌ی زمانی مورد پژوهش و تطبیق قرار گرفته است. نتیجه‌ی بررسی حاضر، دست‌یابی به پاسخ این سؤال است که «آیا مورخان مذکور همه‌ی حقایق مربوط به علی علیه السلام را نوشته‌اند یا نه؟» و «اگر نتوانسته‌اند، چرا؟». به احتمال قریب به یقین محدودیت‌های سیاسی - عقیدتی، مورخان منابع مذکور را از ذکر بعضی حقایق تاریخ اسلام بازداشته است.

۵۰) یثربی، سید یحیی (۱۳۷۷)، *فلسفه‌ی امامت از منظر ملاصدرا*، قسبات، ش ۱۰ و ۱۱.

چکیده: آن چه در این مقاله آمده است پژوهشی است در جهت تبیین و تحلیل امامت و اوصاف امامان برپایه‌ی اصول و قواعد حکمت متعالیه‌ی صدرالمتألهین شیرازی رحمته الله. حکمت متعالیه، که به وسیله‌ی ملاصدرا تنظیم گشت، می‌تواند به عنوان بنیادی استوار و کارآمد برای تبیین بسیاری از اصول و مسائل دینی مورد بهره‌برداری قرار گیرد. خود ملاصدرا از این بنیاد برای حل معضلاتی از قبیل اثبات واجب، توحید، دفع شبهه‌ی ابن کمونه، علم الهی، حدوث عالم، معاد جسمانی و غیره بهره‌گرفته است. اما بدون شک، نتایج و آثار مبانی این حکمت، بیش از این می‌تواند در حل مشکلات فکری نقش داشته باشد. اینک، برای نمونه، یکی از مسائل مهم اعتقادی شیعه را بر مبنای حکمت متعالیه بررسی می‌کنیم. با بهره‌گیری از مبانی حکمت متعالیه، به تبیین شأن و جایگاه امامت می‌پردازیم و مسائل مهمی را حول این محور توضیح می‌دهیم که از آن جمله است: عینیت مقام امامت، مبنای یکایک اوصاف امام، ارتباط و پیوند با امام و ارتباط و پیوند این اوصاف با یکدیگر.

۵۱) ربانی گلپایگانی، علی (۱۳۷۵)، *محقق اردبیلی و جایگاه امامت در کلام اسلامی*، کیهان اندیشه، ش ۶۷.

چکیده: موضوعی که در این مقاله نظر نگارنده را بیش از موضوعات دیگر به

خود جلب نموده است مسأله‌ی امامت است. از جمله مرجحات این مسأله این است که در جامعه‌ی ما گفتگوهای را برانگیخته است. در این مقاله نگارنده ضمن بررسی آراء مقدس اردبیلی درباره‌ی مسأله‌ی امامت، با بهره‌گیری از آراء دیگر متکلمان اسلامی، امامت و رهبری را از دیدگاه جهان‌بینی اسلامی تحلیل می‌نماید.

۵۲) ایزدی، حجت الله (۱۳۷۴)، امامت و تلاطم سیاسی - اجتماعی امیرالمؤمنین (علیه السلام) و وقایع سال ۳۵ هجری، مصباح، ش ۱۴.

چکیده: شهر مدینه در چهارمین دهه‌ی حیات اسلامی خود گرفتار ترکیب ناهمگون جمعیتی شده بود، مردم مسلمان مهاجر و انصار، غلامان، کنیزان و اعراب بادیه نشین هر کدام گرایش‌های سیاسی و فرهنگی خاص خود را داشتند. از طرف دیگر با ورود سیل غنایم به مدینه و تبعیض در تقسیم آن، فاصله‌ی بین طبقات تشدید شد. در چنین هنگامی با روی کار آمدن عثمان، به عنوان سومین خلیفه‌ی مسلمانان و اعمال سیاست‌های قبیله‌ای و اشرافی علل انزجار مسلمین پاکباز و طبقات پایین جامعه را فراهم آورد و اصرار وی بر مواضع غلطش باعث قتل او شد. حضرت علی (علیه السلام) در این هنگام تلاش‌های اصلاح طلبانه‌ای را برای تعدیل اوضاع شروع کردند، اما نفوذ بیش از حد اموی‌ها در تصمیم‌گیری‌های خلیفه مانع از تحقق خواست‌های آن حضرت شد و در نهایت آنچه اتفاق افتاد نتیجه‌ی یک حرکت توده‌ای بود که هیچ‌کس قادر به کنترل آن نبود.